



Έργο: Ένταξη παιδιών παλινροστούτων και αλλοδαπών στο σχολείο – για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

*Διαπολιτισμική αγωγή:
για μια διαπολιτισμική χρήση των σχολικών εγχειριδίων*



*21, 28 & 31 Μαρτίου 2007
Αθήνα, Ξενοδοχείο TITANIA
Πανεπιστημίου 52*

Εισαγωγή στη θεματική του Επιμορφωτικού Σεμιναρίου

Το παρόν σεμινάριο εντάσσεται στο Έργο «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια .Εκπαίδευση» και στοχεύει στην ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων για τη βελτίωση των πρακτικών που αφορούν στη διαπολιτισμική χρήση των σχολικών εγχειριδίων.

Οι μονοπολιτισμικές και μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πολιτικές στην Ελλάδα δεν ευνοούν τη ρητή και δημόσια έκφραση της διαφοράς, τα δε εκπαιδευτικά συστήματα αναπαράγουν την τάση για αναδίπλωση στον εαυτό οδηγώντας σε έλλειψη σεβασμού της ετερότητας και κλείνοντας τους νέους σε ένα πνεύμα απλούστευσης και έλλειψης ευαισθησίας απέναντι στον Άλλο. Επισημαίνοντας την ασυμβατότητα ανάμεσα στο περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων, που συχνά αντανακλούν τα παραπάνω, και την πολυπολιτισμική πραγματικότητα του σχολείου, θα ήταν χρήσιμο να επιχειρήσουμε να χαράξουμε έναν εκπαιδευτικό προσανατολισμό ή μάλλον μια εκπαιδευτική φιλοσοφία που θα στοχεύει στην αναδιαμόρφωση της προσωπικότητας μακριά από εθνοκεντρικές ιδέες, χωρίς ωστόσο να πέσουμε στην παγίδα της γενίκευσης και της ηθικολογίας.

Γνωρίζουμε καλά πόσο το φορτίο της παράδοσης βαραίνει τον εκπαιδευτικό και πόσο η αυτονομία του είναι σχετική. Ο διδάσκων είναι υποχρεωμένος να ακολουθήσει αυστηρά το αναλυτικό πρόγραμμα και να χρησιμοποιήσει ως υλικό ένα και μόνο βιβλίο. Με δεδομένα, λοιπόν, τα σχολικά εγχειρίδια, τίθενται τα ερωτήματα 'τι πρέπει να κάνει ο εκπαιδευτικός για να λάβει υπόψη του την πολιτισμική πολυμορφία του σχολικού δυναμικού' και 'πώς να επεξεργαστεί ένα λόγο που να στοχεύει στην αναγνώριση του ρόλου των αλληλεπιδράσεων και των ανταλλαγών, καθώς και στον προσδιορισμό ενός εθνικού πορτρέτου λιγότερο κλειστού';

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται να μη θεωρήσουμε το λόγο των σχολικών εγχειριδίων ως 'απαράκαμπτο' και να επιχειρήσουμε να προσδώσουμε στη διδασκαλία μεγαλύτερη ευλυγισία με την ανάδειξη της πολιτισμικής επαφής και της πολυμορφίας, καθώς και με την κριτική μιας κατασκευής που ευνοεί τη μοναδικότητα του ελληνικού έθνους και ταυτόχρονα τη δημιουργία αναπαραστάσεων για τη διαίρεση του κόσμου.

Άννα Τριανταφύλλου

Θρησκευτική ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση

Άγγελος Βαλλιανάτος

Σχολικός Σύμβουλος Θεολόγων

avall@sch.gr

Τα τελευταία χρόνια, ολοένα και περισσότερο, η θρησκεία εντάσσεται στα ατομικά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊών πολιτών. Στα Ευρωπαϊκά κράτη, η ανεξιθρησκία και η ελευθερία συνείδησης είναι συνταγματικά και νομικά περιφρουρημένα. Όμως, η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί εθνοκεντρικές και θρησκείοκεντρικές αμυντικές κινήσεις, η οικονομική μετανάστευση αλλάζει τη σύσταση των πληθυσμών, οι θρησκείες χρησιμοποιούνται ως επιχείρημα ή άλλοθι στις συρράξεις της σύγχρονης ιστορίας. Η επαναφορά των θρησκειών στο προσκήνιο βρίσκει, συχνά, τα μέλη της Ευρωπαϊκής κοινωνίας απληροφόρητα γι' αυτές και απροετοίμαστα για τη συμβίωση.

Η θρησκευτική διάσταση της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης κατανοεί τη θρησκεία ως κοινωνικό, πολιτιστικό και πολιτικό φαινόμενο. Η ελευθερία συνείδησης και θρησκευτικών επιλογών δεν περιορίζεται πλέον στην ιδιωτική σφαίρα.

Βασικός σκοπός της εκπαίδευσης στην Ελλάδα είναι να διαμορφώσει πολίτες οι οποίοι «...ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά.» (Νόμος 1566, άρθρο 1). Στα απαραίτητα στοιχεία της ολοκληρωμένης προσωπικότητας ανήκουν η σφαιρική πληροφόρηση και το κριτικό πνεύμα. Και στα εφόδια για μια δημιουργική ζωή χρειάζονται η καταλλαγή, ο αλληλοσεβασμός, η ανεκτικότητα και η αποδοχή του δικαιώματος στην ετερότητα, στοιχεία απαραίτητα για τη διατήρηση της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας..

Η Διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν αφορά μόνο συγκεκριμένα μαθήματα ή ειδικότητες. Κατ' επέκταση, η θρησκευτική της διάσταση δεν έχει μόνο μαθησιακούς στόχους. Προσανατολίζεται στο δικαίωμα των παιδιών να προετοιμαστούν κατάλληλα για τη ζωή τους ως πολιτών, με ενεργό ρόλο στη δημοκρατία .σχετίζεται με εκπαιδευτικές νοοτροπίες και τεχνικές που αφορούν στο σύνολο της σχολικής ζωής.

Ο ξένος στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας: Όταν η λογοτεχνική ανάλυση συναντά τον κινηματογράφο

Ευαγγελία Διαμαντοπούλου
Φιλολόγος, Διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης,
του Πανεπιστημίου Αθηνών
eva1diamantopoulou@yahoo.gr

Ο εικοστός πρώτος αιώνας, περισσότερο από τον εικοστό, είναι ο αιώνας των γρήγορων επικοινωνιακών ρυθμών, στους οποίους η εικόνα έχει την πρώτη θέση. Τι πιο εμφανές, λοιπόν, από την εικόνα και η δυναμική ποιου λεκτικού μηνύματος θα μπορούσε να ξεπεράσει την δυναμική ενός οπτικού μηνύματος, σήμερα, που η εικόνα – στις διάφορες εκδοχές της – διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στα μέσα μαζικής επικοινωνίας; Σήμερα, που – όπως σημειώνει και ο Roland Barthes – *καταβροχθισμένο, κατά κάποιο τρόπο, από το εικονογραφικό μήνυμα, το λεκτικό μήνυμα φαίνεται να συμμετέχει στην αντικειμενικότητα του πρώτου και η συμπαροδήλωση της γλώσσας «αυτο-αθρώνεται» μέσα από την καταδήλωση της εικόνας* (Barthes R., 1997: 35), ίσως η διδακτική θα έπρεπε να επανεξετάσει τις μεθόδους της και να εντάξει ενεργά στο πλαίσιο τους αυτήν της εικονογραφικής υποστήριξης του κειμένου (Διαμαντοπούλου Ευ, 2006: 158).

Η παρουσία του ξένου στον -ούτως ή άλλως- ευαίσθητο χώρο της νεοελληνικής λογοτεχνίας, είτε ο ξένος καταγράφεται ως μετανάστης ή πολιτικός εξόριστος είτε εμφανίζεται με την ευρύτερη έννοια του διαφοροτικού, εγείρει ιδιαίτερα ζητήματα ερμηνείας και σύνδεσης με το ιστορικό παρόν.

Προς αυτή την κατεύθυνση, η κινηματογραφική εκδοχή, με τη δυναμική της εικόνας και του ήχου, λειτουργεί επικουρικά για τη μορφοποίηση του λογοτεχνικού σχήματος και την προβολή του λεκτικού μηνύματος.

Επιλογή βιβλιογραφίας

- Μπονίδης, Θ. Κυριάκος, «Όψεις εθνοκεντρισμού στη σχολική ζωή της ελληνικής εκπαίδευσης: Οι εθνικές επέτειοι της 28^{ης} Οκτωβρίου και της 25^{ης} Μαρτίου», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τχ. 134, Αθήνα 2004
- Πανόφσκι Έρβιν, *Μελέτες εικονολογίας*, μτφρ. Ανδρέας Παππάς, Νεφέλη, Αθήνα 1991
- Ρηγόπουλος Γιάννης, *Κείμενο και εικόνα – Όρια και δυνατότητες της σύγκρισης*, Σμίλη, Αθήνα 1997
- Ρηγόπουλος Γιάννης, «Είναι αξιοποιήσιμη η εικονογράφηση των “Κειμένων Λογοτεχνίας” του Γυμνασίου και του Λυκείου; Προτάσεις», *Λόγος και Πράξη*, τχ. 52, Αθήνα 1993
- Σίγκαλ, Α. Ρόμπερτ, *Μύθοι ηρώων – από τον Προμηθέα στον Έλβις Πρίσλεϊ*, Κέδρος, Αθήνα 2003
- Φλωρένσκι Παύλος, «Η αντίστροφη προοπτική», *Ερουργέμ*, τχ. 2, Αθήνα 1995
- Barthes Roland, *Εικόνα-Μουσική-Κείμενο*, Πλέθρον, Αθήνα 1997.
- Benjamin Walter, *Δοκίμια για την τέχνη*, μτφρ. Δημοσθένης Κούρτοβιχ, Κάλβος, Αθήνα 1978
- Berger John, *Η εικόνα και το βλέμμα*, μτφρ. Ζαν. Κονταράτου, Οδυσσέας, Αθήνα 1986
- Panofsky Erwin, *Meaning in the visual arts*, Nev York 1955

Η δράση eTwinning

**Νίκος Μαυρατζάς,
Βασιλή Νιάρου και
Ελένη Χριστοπούλου**

Εθνική Υπηρεσία Υποστήριξης eTwinning

«Το eTwinning (www.etwinning.net) είναι μια ευρωπαϊκή δράση του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης, όπου σχολεία από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες, κάνοντας χρήση εργαλείων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), συνεργάζονται ώστε να αποκομίσουν παιδαγωγικά, κοινωνικά και πολιτισμικά οφέλη. Η δράση παροτρύνει τους μαθητές διαφορετικών κρατών να μάθουν οι μεν για τους δε, καθώς και για τη σχολική και οικογενειακή τους κουλτούρα, ενώ παράλληλα θα εξασκούν τις ικανότητες τους στις ΤΠΕ.

Η δράση ξεκίνησε επίσημα τον Ιανουάριο του 2005 και επί του παρόντος είναι εγγεγραμμένα περισσότερα από 24.000 ευρωπαϊκά σχολεία.

Το eTwinning υποστηρίζεται από την Κεντρική Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης (ΚΥΥ) και ένα δίκτυο από Εθνικές Υπηρεσίες Υποστήριξης (ΕΥΥ), όπως είναι η Ελληνική Υπηρεσία eTwinning του Υπ.Ε.Π.Θ. (<http://etwinning.sch.gr>).

Στην συγκεκριμένη ημερίδα θα παρουσιαστούν:

- Η δράση eTwinning (Εισαγωγική παρουσίαση και ανασκόπηση).
- Παραδείγματα καλής πρακτικής.
- Επίδειξη εργαλείων της πλατφόρμας eTwinning (πως θα συνάψετε μια eTwinning συνεργασία και πως θα χρησιμοποιήσετε τα εργαλεία του TwinSpace).

Προδιαγραφές της διδασκαλίας και δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού: Σύγκλιση ή απόκλιση;

Ζωή Παπαναούμ
Καθηγήτρια Παιδαγωγικής, ΑΠΘ
zoipara@edlit.auth.gr

Τα τελευταία τριάντα χρόνια τη δομή των κοινωνιών μεταβάλλουν με γρήγορο ρυθμό κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές αλλαγές. Η μαζικοποίηση, εξάλλου, της εκπαίδευσης όχι μόνο αύξησε τους αριθμούς εκπαιδευτικών και μαθητών, αλλά και δημιούργησε σύνθετα προβλήματα που συνδέονται με την ποιότητά της. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη για αναπροσαρμογές τόσο στη δομή της εκπαίδευσης όσο και στην ουσία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενώ ο ρόλος των εκπαιδευτικών αποδυναμώνεται. Ενώ, δηλαδή, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να παίξουν ενεργό ρόλο σε καινοτομίες και μεταρρυθμίσεις, βρίσκονται αντιμέτωποι με συνθήκες που μειώνουν την αποτελεσματικότητά τους και τους προκαλούν αισθήματα αβεβαιότητας και ανασφάλειας, στην προσπάθειά τους να αντεπεξέλθουν με επιτυχία στο ρόλο τους.

Στην εισήγηση αυτή εξετάζεται η σύγχρονη ολιστική προσέγγιση για τη διδασκαλία και το εκπαιδευτικό έργο, και συζητείται ειδικότερα το ζήτημα της αυτονομίας των εκπαιδευτικών. Η διδασκαλία είναι γνώσεις και δεξιότητες από τη μια μεριά, τέχνη και δημιουργία από την άλλη, ενώ ζητούμενο δεν είναι μόνο ο εκπαιδευτικός που γνωρίζει το αντικείμενο του και κατέχει ένα ρεπερτόριο απαντήσεων σε διδακτικά ερωτήματα, αλλά εκείνος που στοχάζεται, αναρωτιέται, πειραματίζεται. Αυτό σημαίνει ότι, για να μεγιστοποιηθούν τα αποτελέσματα της διδασκαλίας, θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να αξιοποιεί κριτικά το κανονιστικό πλαίσιο και τις προδιαγραφές της διδασκαλίας, να λειτουργεί δηλαδή με σχετική αυτονομία, αλλά και πλήρη συνείδηση των επιλογών του.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Carlgren, I. G. Handal & S. Vaage (1994). *Teachers' minds and actions: research on teachers' thinking and practice*. London: The Falmer Press
- Day, C. (2003). *Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Οι προκλήσεις της διαβίου μάθησης*, μετ. Α. Βακάκη. Αθήνα : τυπωθήτω
- Hopkins, D. (2001). *School improvement for real*. New York: Routledge Falmer
- Καλαϊτζοπούλου, Μ. (2001). *Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Εωχέλλης, Π. (2005). *Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο. Ο ρόλος και το επαγγελματικό του προφίλ σήμερα, η εκπαίδευση και η αποτίμηση του έργου του*. Αθήνα: τυπωθήτω
- Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού: θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω
- Παπαναούμ, Ζ. (2005). *Ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην επαγγελματική τους ανάπτυξη: γιατί, πότε, πως*, στο: Γ. Μπαγάκης (επιμ.), *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Η αναπαράσταση του κόσμου και η αναζήτηση του «Άλλου»

Ελένη Σπαθάρη - Μπλεγκίτη
Προϊσταμένη Επιστημονικής και
Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Αττικής
esb@in.gr

Με αφορμή τη διδασκαλία του Ομήρου και του Ηροδότου στο Γυμνάσιο, θα εξετάσουμε την ανακάλυψη και τη σταδιακή δόμηση της γνώσης του διαφορετικού Άλλου. Ο ελληνικός κόσμος, ως σταυροδρόμι εμπορίου και μετακίνησης στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, διαμόρφωσε μια συνείδηση του «πολίτη του κόσμου»- με την έννοια που αποδίδει στον όρο αυτό ο Ζήνωνας.

Η γεωγραφία και η αποτύπωση του χώρου, σε περίπλους και χάρτες, αποδίδει τις αναπαραστάσεις του κόσμου- αναπαραστάσεις ατομικές, συλλογικές και κοινωνικές-που ενώ προσπαθούν να αποτυπώσουν τον αντικειμενικό τόπο, εντούτοις αντανακλούν ιδεολογίες και ιδεοληψίες.

Θα παρακολουθήσουμε την ανακάλυψη του κόσμου, δηλαδή την ανακάλυψη των διαφορετικών Άλλων μέσα στο χώρο, προσεγγίζοντας ποικίλους χάρτες και αναλύοντας την ιδεολογική σήμανση των σημείων του ορίζοντα.

Επιλογή βιβλιογραφίας

- Augé, Marc, *Για μια ανθρωπολογία των σύγχρονων κόσμων*, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1999.
- Casson. Lionel, *Το ταξίδι στον αρχαίο κόσμο*, εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 1996.
- Cowan, James, *Το όνειρο του χαρτογράφου*, εκδ. «Νέα Σύνορα»-Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα.
- Jacobs, Christian, *Γεωγραφία και Εθνογραφία στην Αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 1997.
- Καλβίνο, Ιταλό, *Οι αόρατες πόλεις*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2004.
- Κουλμάσης, Π., *Οι πολίτες του κόσμου. Ιστορία του κοσμοπολιτισμού*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1997.
- Κούντερα, Μίλαν, *Η άγνοια*, εκδ. Εστία, Αθήνα, 2001.
- Μπενβενίστε, Ρ- Παραδέλλης, Θ., *Διαδρομές και τόποι της μνήμης. Ιστορικές και ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*, εκδ. Αλεξάνδρεια, 1999.
- Πανταζής, Βαγγέλης, *Χάρτες και ιδεολογίες*, εκδ. Κάλβος, Αθήνα, 1989.
- Ταίηλορ, Τσαρλς, *Πολυπολιτισμικότητα*, εκδ. Πόλις, Αθήνα, 1997.

Πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία στα λαϊκά δρώμενα

Άννα Τριανταφύλλου
Σχολική Σύμβουλος Γαλλικών
antriant@otenet.gr

Με αφορμή το κείμενο του Αντ. Μόλλα “Η πείνα του Καραγκιόζη”, το οποίο ανθολογείται στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α' Γυμνασίου, και με παράλληλα κείμενα, θα επιχειρήσω να αναδείξω το ζήτημα της γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλότητας στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνίας και να το συνδέσω με τη διαδικασία κατασκευής της ελληνικής ταυτότητας συνυφασμένης, αφενός με μια εθνική μυθολογία για την ανάπτυξη μιας εικόνας ομοιογένειας, και αφετέρου με τις διαφορετικές γλωσσικές και πολιτισμικές ταυτότητες που την απαρτίζουν.

Το εργαστήριο αυτό θέτει υπό συζήτηση:

- τον τρόπο με τον οποίο ορίζεται η εθνική ταυτότητα στους γεμάτους ετερότητες κόσμους που παρουσιάζουν τα παραπάνω κείμενα,
- τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούνται οι πολιτισμοί, και τέλος
- τις στρατηγικές που υιοθετούν οι πρωταγωνιστές για να επικοινωνήσουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας

- Abdallah-Preteille M. (2003) : *Former et éduquer en contexte hétérogène*, Anthropos, Paris
- Augé, M. (1994): *Le sens des autres*, Paris, Fayard.
- Carton F., Riley Ph. (2003): Introduction, Vers une compétence plurilingue, *Le français dans le monde. Recherches et applications*, juillet, CLE /FIPF.
- Κιουρτσάκης, Γ. (1983): *Προφορική παράδοση και ομαδική δημιουργία*, Αθήνα, Κέδρος.
- (1985): *Καρναβάλι και Καραγκιόζης*, Αθήνα, Κέδρος .
- Cummins J. (1999): *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση*. Αθήνα, Gutenberg.
- Herzfeld, M. (1998): *Η ανθρωπολογία μέσα από τον καθρέφτη*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια.
- (2002): *Πάλι δικά μας*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια
- Lipiansky, Ed. M. (1996): Les relations interculturelles consistent-elles à combattre les stéréotypes et les préjugés? *Document de travail de l'OFAJ*: 14
- Ιωάννου, Γ. (επιμ.) (1978): *Ο Καραγκιόζης*, Αθήνα, Ερμής.
- Maalouf A. (1998): *Les identités meurtrières*, Paris, Grasset.
- Schier, D. G. (2003): Η κοινωνική ανθρωπολογία και η διαπολιτισμική αγωγή. Μια παράξενη σχέση, *Εθνολογία* 10: 205-216.
- Τριανταφύλλου Α. (2005): Το θέατρο στη διαπολιτισμική εκπαίδευση: η περίπτωση του Καραγκιόζη, *Εθνολογία*, τόμος 11, Αθήνα, σσ.197-210.
- Τριανταφύλλου, Α. (2000): Γραφές, αναγνώσεις. Για μια διαπολιτισμική ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου στο *Σχολείο χωρίς σύνορα*, Αθήνα, ΟΕΔΒ/ΚΕΜΕΤΕ : 69-77.

Ρατσισμός και ΜΜΕ: Ο ρόλος του σχολείου

Πάυλος Χαραμής
Φιλολόγος,
Πρόεδρος του ΚΕΜΕΤΕ
agonsyn2@agonsyn.gr

Τα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας που εκδηλώνονται στο σχολικό και στο ευρύτερο περιβάλλον έκαναν αισθητή την ανάγκη να αναπτυχθούν πρωτοβουλίες για πιο αποτελεσματικές παρεμβάσεις ανάμεσα στα παιδιά και τους / τις εφήβους. Οι εκπαιδευτικοί θεσμοί, ως κατεξοχήν θεσμοί κοινωνικοποίησης, χρειάστηκε να αναλάβουν πιο ενεργό ρόλο στην αντιμετώπισή τους. Αλλά δεν ήταν δυνατό να αγνοηθεί η σημαντική επίδραση που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (μέσα) στην υπό διαμόρφωση προσωπικότητα των εφήβων.

Από τη μια πλευρά, το σχολείο, μέσω του επίσημου προγράμματος σπουδών αλλά και της πλούσιας και πολυδιάστατης σχολικής ζωής, ασκεί στις νέες γενιές σημαντικές επιδράσεις, που επεκτείνονται και στη σχέση τους με τους μετανάστες. Από την άλλη, τα παιδιά επηρεάζονται, επίσης, στο θέμα αυτό και από την τηλεόραση και τα άλλα μέσα μαζικής επικοινωνίας, άλλοτε με θετικό και άλλοτε με αρνητικό τρόπο. Το παραδοσιακό σχολείο και το παράλληλο σχολείο των μέσων μαζικής επικοινωνίας διαμορφώνουν ένα δυναμικό πλαίσιο αλληλεπίδρασης, που βρίσκεται στον πυρήνα του προβληματισμού μας.

Τα παιδιά και οι έφηβοι με κατάλληλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες μπορούν να καλλιεργήσουν μια διαφορετική σχέση με τα μέσα και παράλληλα να εκλεπτύνουν τη διαπολιτισμική ευαισθησία τους και να προετοιμαστούν κατάλληλα σε θέματα όπως ο σεβασμός της ανθρωπίνης προσωπικότητας, η αποδοχή της ετερότητας, η ανεκτικότητα απέναντι στο διαφορετικό και η απόρριψη των στερεοτύπων και των διακρίσεων. Προκύπτει, συνεπώς, ένα παιδαγωγικό πεδίο στο οποίο ο ρόλος του σχολείου μπορεί να αποβεί εξαιρετικά γόνιμος.

Επιλογή βιβλιογραφίας

- Buckingham, D. (ed.) (1980): *Watching media learning. Making sense of media education*, The Falmer Press, London.
- Buckingham, D. (1993) *Children talking television. The making of television literacy*, The Falmer Press, London.
- Buckingham, D. (1998) «Media education in the UK: Moving beyond protectionism», *Journal of Communication*, 48, 1, pp. 33-43.
- Christ, W. – Potter, J. (1998) «Media Literacy, Media Education, and the Academy», *Journal of Communication*, 48, 1, pp. 5-15.
- Corner, Cottle, S. (ed.) (2000) *Ethnic minorities and the media*, Open University Press, Buckingham.
- Craggs, C. (1992): *Media education in the primary school*, Routledge, London.
- Curran, J. – Gurevitch, M. (eds) (2001) *Μέσα μαζικής επικοινωνίας και κοινωνία* (μτφρ. Δ. Κιιτζας), Πατάκης, Αθήνα
- Dines, G. – Humez, J.M. (eds) (1995) *Gender, race and class in media*, SAGE, London.
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου – Πανεπιστήμιο Αθηνών / Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (2002) *Ανθρώπινα Δικαιώματα και*

- ελληνικά τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων. Μια έρευνα ανάλυσης περιπτώσεων (Ερευνητική Ομάδα, υπεύθυνος Ναυριδης, Κλ.), Αθήνα.
- Fiske, J. – Hartley, J. (1992) *Η γλώσσα της τηλεόρασης* (μτφρ. Ρ. Αστρινάκη), Επικοινωνία και Κουλτούρα, Αθήνα.
- Hall, S. (1996) «Racist ideologies and the media», in: Marris, P. – Thornham, S. (eds) *Media studies. A reader*, Edinburgh University Press.
- Κασσωτάκης, Μ. (2001) «Το επίσημο και το 'παράλληλο' σχολείο: σχέση ανταγωνιστική ή συμπληρωματική», στο Σχολή Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου: *Η αξιοποίηση των ΜΜΕ στο σχολείο. Δυνατότητες-όρια-προοπτικές*, Αθήνα, σ. 23-34.
- Κορωνάιου, Α. (1992) *Νέοι και μέσα μαζικής επικοινωνίας*, Οδυσσέας, Αθήνα.
- Lastrego, C. – Testa, F. (1991): *Από την τηλεόραση στο βιβλίο*, Διάγραμμα, Αθήνα.
- Law, Ian (2001) *Race in the news*, Palgrave Macmillan, Hampshire.
- Livingstone, S. (2001) «Για το ανεπίλυτο πρόβλημα των επιδράσεων των μέσων», στο: Curran, J. – Gurevitch, M. (eds) *Μέσα μαζικής επικοινωνίας και κοινωνία* (μτφρ. Δ. Κιιζας), Πατάκης, Αθήνα, σ. 427-454.
- Ναυριδης, Κ. (1986) *Η Αλίκη στη χώρα των πραγμάτων*, Υποδομή, Αθήνα.
- Παϊδούση, Χρ. (1998) «Η φωνή των κοινωνικά αποκλεισμένων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η περίπτωση των τηλεοπτικών ειδήσεων», στο: Ίδρυμα Σάκη Καραγιωργα: *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα, σ. 738-748.
- Potter, J. W. (1998) *Media literacy*, SAGE Publications, Thousand Oaks.
- Rex, John (1986) *Race and ethnicity*, Open University Press, Buckingham.
- Τσιάκαλος, Γ. (2000) *Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Τσιλαφάκης, Γ. – Βέλτσου, Αλ. (2004) «Μαθητές σκηνοθετούν ... διαπολιτισμικά. Μια σχολική παρέμβαση», στο: Χαραμής, Π. (επιμ.): *ΜΜΕ και ρατσισμός. Βιβλίο της καθηγητρίας – του καθηγητή*, Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης (ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ.) της ΟΛΜΕ, Αθήνα.
- Χαραμής, Π. (επιμ.) (2001α) *Η αξιοποίηση των ΜΜΕ στο σχολείο. Δυνατότητες-όρια-προοπτικές*, Εκδόσεις Σχολής Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Αθήνα.
- Χαραμής, Π. (2001β) «Αλφαριθμητισμός και εκπαίδευση στα ΜΜΕ: Παιδαγωγικές διαστάσεις ενός σύγχρονου προβλήματος», στο: Σχολή Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου: *Η αξιοποίηση των ΜΜΕ στο σχολείο. Δυνατότητες-όρια-προοπτικές*, Αθήνα, σ. 195-205.
- Χαραμής, Π. (επιμ.) (2004) *ΜΜΕ και ρατσισμός. Βιβλίο της καθηγητρίας - του καθηγητή*, Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης (ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ.) της ΟΛΜΕ, Αθήνα.
- Χοντολίδου, Ελ.: *Ταντότητες και λογοτεχνία στο σχολείο*, στη σειρά «Κλειδιά και Αντικλειδιά», Αθήνα 2003.